

Sa naučnog skupa „Bezbednost i odbrana nesvrstanih zemalja osloncem na sopstvene snage“

U periodu od 16. do 19. maja 1988. godine na Brionima je održan međunarodni naučni skup »Bezbednost i odbrana nesvrstanih zemalja osloncem na sopstvene snage«. Naučni skup je organizovao konzorcijum pet jugoslovenskih instituta: Institut za strategijska istraživanja »Maršal Tito« — Beograd; Institut za međunarodnu politiku i privredu — Beograd; Centar za strategijske studije — Beograd; Institut za zemlje u razvoju Zagreb i Centar za proučavanje saradnje sa zemljama u razvoju — Ljubljana. Na skupu su učestvovala 44 naučna radnika iz 21 nesvrstane zemlje Azije, Afrike i Latinske Amerike, kao i 47 iz Jugoslavije.

Skup je otvorio i uvodno izlaganje podneo predsednik Saveta naučnog skupa Sergej Kraigher. U ime zemlje domaćina skup je pozdravio Radovan Vlajković, član Predsedništva SFRJ.

Na skupu je izloženo 30 referata o raznim temama iz okvira široke problematike odbrane nezavisnosti i zaštite osnovnih društvenih vrednosti nesvrstanih zemalja. U vezi s pitanjima pokrenutim u referatima diskutovao je 81 učesnik skupa.

U referatima i raspravi obuhvaćeni su globalni i regionalni problemi bezbednosti i odbrane nesvrstanih zemalja. Dominirale su sledeće tematske celine: (a) položaj nesvrstanih zemalja u savremenom svetu; (b) determinante bezbednosti i odbrane nesvrstanih zemalja osloncem na vlastite snage; (c) optimalni modeli odbrane nesvrstanih zemalja u okviru fenomenologije sile, koja je u savremenom svetu prevashodno uperena protiv tih zemalja, i (d) značaj i uloga saradnje među nesvrstanim zemljama u unapređivanju njihove bezbednosti i odbrane. Na sednicama posvećenim razmatranju brojnih pitanja koja se ukrštaju u svakoj od tih tematskih celina, vođena je široka, tolerantna, konstruktivna i namahove polemična diskusija.

Prilikom razmatranja položaja nesvrstanih zemalja u savremenom svetu ukazano je na činioce ugrožavanja međunarodne bezbednosti uopšte, posebno nesvrstanih zemalja. Konstatovano je da sadašnji proces pregovaranja i sporazumevanja supersila, kao i jačanje tendencija popuštanja međunarodne zategnutosti, pozitivno utiču na poboljšanje političke i psihološke atmosfere u međunarodnim odnosima i u svetskom javnom mnjenju, i da otvaraju izvesne perspektive za rešavanje regionalnih i drugih međunarodnih problema. Ne potcenjujući njihov značaj, učesnici skupa su istakli da se položaj nesvrstanih zemalja u savremenom svetu nije bitnije promenio, te da je međunarodna situacija i dalje komplikovana, protivurečna i bremenita mnogim opasnostima.

Specijalni rat, »sukobi niskog intenziteta«, kao i razni oblici državnog terorizma i vojnog intervencionizma čine prvorazredne instrumente ugrožavanja bezbednosti i nezavisnosti nesvrstanih zemalja, ali je naglašeno da ni otvorena oružana agresija, kao najdrastičniji oblik ispoljavanja sile prema nesvrstanim zemljama, još uvek nije preovladala.

U uslovima krajnje zaoštrenih međunarodnih ekonomskih problema, sve je teži ekonomski položaj zemalja u razvoju. Funkcionisanje svetskog finansijskog, monetarnog i trgovinskog sistema, uključujući i krizu dugova i protekcionizma, sa sve izraženijom ulogom transnacionalnih kompanija i banaka na svetskom tržištu, veoma nepovoljno deluju na položaj nesvrstanih zemalja i celokupnu svetsku privredu. Naučno-tehnološka revolucija sve više napreduje u razvijenim i bogatim zemljama Severa, obuhvatajući za sada samo mali broj zemalja u razvoju, a u ogromnoj većini zemalja nerazvijenog Juga ona još nije ni prodrila, ili se javljaju tek početni znaci. Stoga, umesto da doprinosi bržem prevazilaženju sve dubljeg jaza između zemalja u razvoju Juga i razvijenih zemalja Severa, ona produbljuje taj jaz. Zato se sve više zaoštavaju egzistencijalna pitanja čovečanstva, kao što su: razvoj, ekologija, hrana, siromaštvo, glad, bolest, demografska pitanja i sl. Odnosi između zemalja razvijenog Severa i nerazvijenog Juga sve više se zaoštavaju i sve više postaju jedna od glavnih pretnji svetskom miru i bezbednosti, a već godinama dijalog i pregovori za rešavanje tih međunarodnih problema između Severa i Juga su u prekidu. Međuzavisnost zemalja i naroda čitavog sveta je u brzom porastu. Nju, međutim, ne prati međunarodna saradnja, naročito multilateralna, koja je jedini put ka uspešnom rešavanju globalnih problema čovečanstva. Svi ti problemi

ostaju potpuno po strani u pregovaranju i sporazumevanju supersila, što svedoči koliko je započeti proces detanta tek na početku. On bi se morao proširiti i na to ekonomsko područje međunarodnih odnosa.

Na skupu je naglašeno da bi pokret nesvrstanih, upravo sada, morao odlučno svojim inicijativama i akcijama nastojati da se prevazilaze blokovski okviri obnavljanja detanta i da se bori za uključivanje svih zemalja u rešavanje pitanja odlučujućih za sudbinu sveta, prvenstveno kroz Ujedinjene nacije i druge svetske i regionalne organizacije.

U opsežnoj raspravi o determinantama bezbednosti i odbrane nesvrstanih zemalja osloncem na sopstvene snage, naglašavana su polivalentna obeležja bezbednosti i stabilnosti. Ona imaju podjednako značajne vojne, ekonomske, tehnološke i ideološke komponente. Potencirana je veza između razvoja i bezbednosti i naglašeno da bez razvoja ne može biti bezbednosti. U vezi s tim, nameće se potreba za daljim razvojem koncepcije međunarodne bezbednosti uopšte, a posebno bezbednosti nesvrstanih zemalja.

Osim već poznatih činilaca ugrožavanja međunarodne bezbednosti i bezbednosti nesvrstanih zemalja (blokovska podela, rivalitet supersila i njihove hegemonističke aspiracije, trka u naoružavanju, kolonijalizam u svim oblicima i dr.), u referatima i raspravi je ukazano na brojne činioce ugrožavanja bezbednosti nesvrstanih zemalja, kako iz njihovog regionalnog i užeg geopolitičkog okruženja, tako i iz njihovog unutrašnjeg razvoja. Za sve učesnike skupa bilo je izuzetno značajno što su imali prilike da steknu širi uvid u stanje i zbivanja u pojedinim regionima, od Mediterana, južne i jugoistočne Azije, do južne Afrike i Centralne Amerike, i, u okviru toga da čuju probleme vezane za bezbednost i odbranu zemalja koje se nalaze u tim geopolitičkim prostorima. Posebnu pažnju privuklo je upoznavanje sa koncepcijama i sistemima odbrane u pojedinim nesvrstanim zemljama i regionima sveta.

Sa žaljenjem je konstatovano da se pokret nesvrstanih suočio sa ozbiljnim sukobima među svojim članicama. Prema nekim mišljenjima slika bezbednosti se u toku poslednje decenije izmenila. Regionalni činioci su postali važniji od globalnih, a pretnje nesvrstanim zemljama sada, izgleda, više dolaze iz regiona u kojem se one nalaze, nego od svetskih sila i blokova.

Među globalnim, regionalnim, nacionalnim činiocima, koji su, na ovaj ili onaj način, relevantni za odbranu nesvrstanih zemalja, najveći značaj, svakako, ima unutrašnja snaga i čvrstina države, sloga i jedinstvo naroda pred spoljnim opasnostima, njihova spremnost

i odlučnost da svim sredstvima brane svoju slobodu i nezavisnost. Nepodeljeno je mišljenje svih učesnika skupa da je celokupna posleratna istorija, sa oružanim intervencijama i pritiscima različite vrste, ali i velikom epopejom antikolonijalne revolucije, pokazala da ni najveća moć i sila nisu uspeali da slome otpor naroda koji je odlučan da brani svoja neotuđiva prava.

Kao optimalni model integracije odbrane malih zemalja, po mišljenju učesnika skupa, javlja se strategija narodnog rata, koja omogućuje uključivanje u odbrambenu strategiju svih resursa društvene moći — od ekonomske i tehnološke, preko političke i ideološke, do vojne moći kao njenog radikalnog oblika. Kao takva, strategija narodnog rata nadmoćnija je od svake agresivne strategije, jer nijedna od njih ne može da savlada ograničenja koja nameću klasične šeme merenja, iskazivanja i efektuiranja odnosa snaga, svodeći ih, uglavnom, na odnos vojnih snaga. Strategija narodnog rata može, međutim, računati na sveukupne materijalne resurse i moralnu snagu zemlje i naroda, i kao takva deluje kao efikasno sredstvo odvrćanja potencijalnog agresora. Ta strategija se zasniva na vlastitim snagama, ali podrazumeva i svestranu podršku, pomoć i saradnju prijateljskih zemalja na ravnopravnoj osnovi i bez ikakvih ustupaka na račun sopstvenog suvereniteta, kao i podršku pokreta nesvrstanih u celini. Što je ta saradnja u svim oblastima, iz kojih strategija narodnog rata crpi moć, sveobuhvatnija i intenzivnija, to se i odbrambeno-samozaštitne moći svake male zemlje umnožavaju.

Veoma interesantna rasprava vođena je o saradnji među nesvrstanim zemljama kao činiocu njihove bezbednosti i odbrane. Bila je veoma konkretna, kako po argumentaciji u oceni stanja, tako i po predlozima da se ta saradnja unapredi. Zaključeno je da su nesvrstane zemlje postigle značajan nivo političke saradnje. Drugi vidovi saradnje (ekonomska, tehnološka, naučna i vojna), međutim, zaostaju za političkom. Održavanje naučnog skupa »Bezbednost i odbrana nesvrstanih zemalja osloncem na sopstvene snage« oce njeno je kao prvi korak u razmeni saznanja i iskustava naučnih i javnih radnika nesvrstanih zemalja radi jačanja bezbednosti i odbrane.

Naglašeno je da nesvrstane zemlje raspolažu dragocenim saznanjima i iskustvima pred kojima su morale da ispolje svoju istorijsku nemoć mnoge strateške doktrine, koje su polazile od »prava jačeg«. Zato saradnja i razmena iskustava među nesvrstanim zem-

ljama o vidovima, putevima i sredstvima nacionalne odbrane osloncem na vlastite snage ima prvorazredni značaj za svaku od njih i sve zajedno.

Pored ekonomske, tehnološke, finansijske i informacijske saradnje, kao konkretni oblici saradnje koji zaslužuju posebnu pažnju, navedeni su: uspostavljanje banke informacija nesvrstanih zemalja o nekim pitanjima odbrane, osnivanje instituta nesvrstanih za strategijska istraživanja, osnivanje zajedničkih laboratorija za ispitivanje kvaliteta opreme, razmena bezbednosnih informacija, mirotvorno posredovanje multilateralnih vojnih snaga u sukobima među nesvrstanim zemljama, kao i brojne mere i akcije u razvoju tehničko-tehnološke i vojne saradnje. Posebno je naglašena neophodnost daljeg jačanja saradnje naučnih instituta, strategijskih i nastavno-naučnih centara nesvrstanih zemalja koji se bave tematičkom odbrane i bezbednosti, intenziviranje njihovih kontakata i razmene njihovih studijskih rezultata, transfera znanja i tehnologije.

Učesnici skupa saglasni su da nesvrstanost pruža izuzetne mogućnosti u razvijanju gotovo svih oblika saradnje i pomoći u miru i ratu. Delovanje nesvrstanih zemalja kroz Ujedinjene nacije jedan je od fundamentalnih stubova na kojima se zasniva odbrana osloncem na sopstvene snage. Svojim akcijama pokret nesvrstanih zemalja može odlučujuće uticati na opredeljenje i podršku svetskog javnog mnjenja, s jedne, i osudu agresora, s druge strane. Nesvrstane zemlje mogu u multilateralnim ili bilateralnim aranžmanima pružiti sve oblike pomoći koja je potrebna zemlji u ratu. Takvu saradnju je nužno razvijati, te u tom cilju moguće je i treba razvijati posebnu aktivnost.

Održavanjem skupa »Bezbednost i odbrana nesvrstanih zemalja osloncem na sopstvene snage« produbljena su i proširena saznanja o međunarodnom položaju, bezbednosti i odbrani nesvrstanih, posebno malih i nedovoljno razvijenih zemalja. Širokom razmenom mišljenja došlo se do dragocenih saznanja o različitim pristupima problematici bezbednosti i odbrane nesvrstanih zemalja i uočeni su zajednički pogledi i različiti stavovi njihovih naučnih radnika. U raspravi, na skupu, izvršena je naučna analiza činilaca i obeležja odbrambene moći nesvrstanih zemalja, zasnovane na strategiji oslanjanja na sopstvene snage. Takođe su razmotrene mogućnosti i oblici međusobne saradnje nesvrstanih zemalja u funkciji jačanja njihove bezbednosti i odbrane. U vezi sa tim dato je mnogo konkretnih predloga, dragocenih za razvoj naučnog rada i praktične političke

i druge aktivnosti nesvrstanih zemalja u njihovim međusobnim odnosima i međunarodnoj zajednici u celini.

U referatima i raspravi bilo je, prirodno, i razlika u gledištima, pa i konfrontacija različitih argumenata. U pokretu nesvrstanih, zasnovanom na principima ideološkog i političkog pluralizma, razlike nikada nisu bile prepreka za zajedničke aktivnosti u traženju miroljubivih solucija prihvatljivih za sve na osnovu ravnopravnosti i uzajamnih interesa. U naučnom radu, takođe, one su podsticaj za sticanje potpunijih saznanja o društvu u kome živimo.

Da bi bogatstvo ideja, mišljenja i predloga datih na tom naučnom skupu postalo svojina svih zemalja, zainteresovanih naučnih radnika i radoznalaca iz nesvrstanih zemalja, i naučnih i drugih ustanova koje se u tim zemljama bave istraživanjem i izučavanjem problematike bezbednosti i odbrane nesvrstanih zemalja u savremenom svetu, organizator namerava da sve referate i izlaganja učesnika sakupi, priredi i objavi u posebnom zborniku na srpskohrvatskom i engleskom jeziku.

S obzirom na to da proces pripreme i objavljivanja tog zbornika zahteva relativno duže vreme, opštevojni teorijski časopis »Vojno delo«, kao glasilo jednog od jugoslovenskih instituta — organizatora odlučio je da tom skupu posveti jedan svoj broj, odnosno da deo referata i diskusija učini što pre dostupnim širokom krugu svojih čitalaca.

Kako je obim časopisa, odnosno broj stranica ipak ograničen, Redakcija je bila prinuđena da učini neophodne redakcije obima priloga — referata i diskusija, i to tako što je sve referate svela u granice do jednog autorskog tabaka, a diskusije do deset stranica. Pri tome se trudila da ne naruši kontekst celine tema i ne ispusti neku od relevantnih činjenica. Koliko je u tome uspela moći će meritorno da utvrde autori, na žalost, tek pošto dobiju naš časopis, a tada će za ispravku ili ispriku biti već kasno. Zato se unapred izvinjavamo svim autorima za eventualno nevešto učinjena skraćivanja njihovih tekstova. Greške te vrste mogle su se izbeći u slučaju da smo sve priloge koje nameravamo da objavimo prethodno slali autorima na autorizaciju. No, to bi trajalo dugo, te ne bismo ostvarili osnovnu intenciju — što pre stići do čitalaca sa ovim izuzetno interesantnim sadržajima.

Upravo je to — brzina reagovanja — jedini razlog što se neki, inače veoma vredni prilozi stranih autora, neće pojaviti u ovom broju časopisa. Proteklo bi suviše mnogo vremena dok bismo njihove

priloge preveli i priredili za štampu (radi se o referatima koji do završetka skupa nisu prevedeni na srpskohrvatski jezik). No, objavljivanje priloga sa ovog naučnog skupa nastavićemo i u nekoliko narednih brojeva.

U ovom tematskom broju, pored uvodne i završne reči predsednika Saveta naučnog skupa i pozdravne reči člana Predsedništva SFRJ, svi prilozi su svrstani u tri tematska bloka; 1) savremeni svet i bezbednost nesvrstanih zemalja, 2) odbrana nesvrstanih zemalja osloncem na sopstvene snage i međusobnu saradnju i solidarnost, i 3) savremena shvatanja narodnog rata. Takvim grupisanjem nastojali smo da postignemo određenu logičko-sadržajnu koherentnost tematike i da, uprkos njenoj raznorodnosti, postignemo kakvu-takvu celovitost. Koliko smo u tome uspeli prosudiće čitaoci.

Security and defence of the non-aligned countries relying on one's own forces

From May 16th to May 19th, 1988, at Brioni islands was held the scientific meeting on the general topic „Security and defence of the non-aligned countries relying on one's own forces”. The meeting was organized by a consortium of five Yugoslav institutes: Institute for Strategic Research „Marshal Tito” — Belgrade, Institute for International Politics and Economy — Belgrade, Centre for Strategic Studies — Belgrade, Institute for Developing Countries — Zagreb, and Research Centre for Studying the Cooperation with Developing Countries — Ljubljana. In the meeting participated 44 scientists and scholars from 21 non-aligned countries of Asia, Africa and Latin America, as well as 47 scientists and scholars from Yugoslavia.

The meeting was opened and the opening discourse given by the president of the Scientific Meeting Council, Sergej Kraigher. The participants to the Meeting were greeted by Radovan Vlajković, member of the Presidency of the SFRY, on behalf of the host-country.

At the Meeting were submitted 30 reports on different topics within the framework of issues pertaining to the defence of indepen-

dence and safeguarding the fundamental values of the non-aligned countries. Issues and matters propounded in the reports were discussed by 81 participants of the Meeting.

Reports and discussion embraced global and regional issues and problems of security and defence of the non-aligned countries. Dominant place was held by the following thematic ensembles: (a) position of the non-aligned countries in the world of our day; (b) determinants of the non-aligned countries relying on one's own forces; (c) optimum models of defence of the non-aligned countries within the frame of phenomenology of force that is in the modern world eminently directed against those countries; and (d) significance and role of cooperation between the non-aligned countries in promoting their security and defence. Wide, tolerant, constructive and at times polemic discussions took place at sessions where numerous issues that intertwine in each of the thematic ensembles were to be considered and discussed.

When the position of the non-aligned countries in the modern world was reviewed, factors that generally jeopardize the international security, of the non-aligned countries in particular, were pointed out. It was agreed that the present process of negotiations between the superpowers, as well as the increasing trends of slackening of international tensions, make a positive impact on the improvement of the political and psychological atmosphere both in the international relations and in the world public, and that these open some prospects for solving the regional and other international problems. Not underrating their significance the participants to the Meeting stressed that the position of the non-aligned countries in the modern world has not undergone any basic change, and that the international situation remains complex, contradictory and fraught with numerous dangers.

It was pointed out that the special warfare, „low intensity conflicts” as well as the different forms of state terrorism and military interventions remain the principal instruments by which the security and independence of the non-aligned countries are threatened, although also the undisguised armed aggression, as the most drastic manner of demonstration of force to the non-aligned countries, has not still been ruled out.

The economic position of the developing countries is becoming in conditions of the extremely exacerbated international problems ever more difficult. Functioning of the world financial, monetary

and trade system, including the debt crisis and protectionism, with increasingly expressed role of supra-national companies and banks in the world market, very adversely affects the position of the non-aligned countries and the entire world economy. The scientific-technological revolution is advancing increasingly in the developed and rich countries of the North, including in itself only a small number of developing countries for the time being, while in the vast majority of countries of the undeveloped South it has either not even appeared or only its initial signs have been registered. Therefore, instead of its contributing to its overcoming, this revolution keeps deepening the gap existing between the developing countries of the South and the developed countries of the North. This is the reason of the increasing exacerbation of the existential issues and problems of humanity: development, ecological issues, poverty, hunger, maladies, demographic problems, and the like. The aggravation of relations between the countries of the developed North and the undeveloped South increasingly becomes one of the principal threats to the world peace and security, while the dialogue and negotiations for reaching solutions for these international problems persisting to exist between the North and the South have been discontinued for several years now. Meanwhile is the interdependence of countries and nations the world over quickly progressing, although not being accompanied by international cooperation, the multilateral one in particular, which is the only course towards satisfactory settling the major and global problems of humanity. All these problems are being completely left aside in negotiations and solving of different problems on the part of superpowers, which shows how much the commenced process of detente stands only at its starting point. This process could be made broader so that it encompass also the economic domain of international relations.

Participants to the Meeting stressed the point that the Movement of the Non-alignment should now resolutely make efforts towards overcoming the bloc framework of revitalization of detente and fight for the inclusion of all countries in the process of solving issues and problems on which the world fate hinges, primarily under the auspices of the United Nations and other world and regional organizations.

In an extensive discussion on determinants of security and defence of the non-aligned countries relying to their own forces, polyvalent traits of security and stability were pointed out. These traits have equally significant military, economic, technological, and

ideological components. Close ties existing between the development and security were particularly pointed out and the point was stressed that there can be no security without development. In connection with this a need is imposed of further development of the international security concept in general and of the security of the non-aligned countries in particular.

Beside the well known factors that jeopardize the international security and security of the non-aligned countries (division of countries to blocs, rivalry between the superpowers and their hegemonistic aspirations, arms race, all forms of colonialism and the like), the submitted reports and the discussion pointed out also numerous other factors impeding or threatening the security of the non-aligned countries, stemming both from their regional and closer political environments and from their domestic development. All the participants to the Meeting found it exceptionally significant and useful that they had the opportunity to gain a broad insight in developments of individual regions — the Mediterranean, Southern and South-Eastern Asia, Southern Africa and Latin America, and in this framework to hear discourses on problems pertaining to the security and defence of countries situated in those geo-political regions. Information on defence concepts and systems of a number of the non-aligned countries and world regions attracted particular attention.

It was assessed, with regret, that the Movement of Non-alignment has been faced with serious conflict between some of its members. According to some views, the security picture has undergone changes in the past decade. Regional factors have gained more in importance than the global ones, and it seems that threats to the non-aligned countries increasingly originate from within the regions they are situated in than from the world powers and blocs.

The most significant among the global, regional and national factors which are, in one way or another, relevant to the defence of the non-aligned countries, are the internal power and cohesion of states, the harmony and unity of their people in relation to external threats and dangers, their readiness and resolve to defend their freedom and independence by all available means. The assessment unanimously reached by the participants was that the entire post-World War II history, brimming with armed interventions and pressures of all kinds, but also containing the great anti-colonial revolution, shows that even the greatest might and force could not

crush and suppress the resistance of the people which was resolute in defending its inalienable rights.

The participants to the Meeting were of the opinion that as an optimum model of integrated defence of small countries appears the strategy of the people's war, which makes possible that in the defence strategy all resources of social power be integrated — from the economic and technological, through the political and ideological and to the military power as its radical form. Being such as it is, the strategy of the people's war is superior to any aggressive strategy, since there is not a single one of the latter that can overcome limitations imposed by classical patterns of assessing, expressing and effectuation of the balance of power, reducing it mainly to the ratio of military forces. The strategy of the people's war can, contrariwise, count on the entire material resources and morale power of the country and people, and thus act efficiently as a powerful factors deterring the possible aggressor. This strategy is based on one's own forces, but also implies the all-round support, assistance and cooperation on the part of friendly countries, on an equitable basis and without any concessions detrimental to the sovereignty of own country, also on the support offered by the entire Movement of Non-alignment. The more comprehensive and intensive this cooperation would be in all domains, from which the strategy of the people's war draws its power, the greater defensive and self-protective power of each small country.

Very interesting discussion evolved on the cooperation between the non-aligned countries as one of factors of their security and defence. The voiced opinions were very factual, both by arguments used and assessments of the state of affairs, and by proposed solutions for promoting this cooperation. It was concluded that the non-aligned countries have attained a significant level of cooperation in the political domain, while the other possible forms of cooperation (in economic, technological, scientific and military domains) are lagging behind. The convention of the scientific meeting „Security and defence of the non-aligned countries relying to one's own forces” was assessed as the first step within the framework of exchange of knowledge and experience between the scientists, scholars and public workers of the non-aligned countries with the aim of strengthening the security and defence of these countries.

It was pointed out that the non-aligned countries possess invaluable knowledge and experiences in the face of which many stra-

tegic doctrines that were based on the „might is right” maxim had to express their historical impotence. This is why the cooperation and exchange of experience between the non-aligned countries on forms, ways and means of national defence relying to one's own forces have an extraordinary significance for each and all of them.

In addition to the cooperation in the fields of economy, technology, finance and information, as practical forms of cooperation worth of particular attention were mentioned: establishment of a data and information bank of the non-aligned countries on certain matters of defence, foundation of an institute of the non-aligned countries for strategic research, setting up of joint laboratories for assessing and testing of quality of equipment, exchange of security information, peace mediation by means of multilateral military forces in conflicts between the non-aligned countries, and numerous measures and actions in the development of technical-technological and military cooperation. A particular accent was placed on the need of further development of cooperation between scientific institutes, strategic and training-scientific centres of the non-aligned countries that are working on matters and topics of defence and security, and of an intensification of their mutual contacts and exchange of results of their studies, as well as transfer of knowledge and technology.

The participants to the Meeting were unanimous in that the non-alignment offers extraordinary possibilities for the development of almost all forms of cooperation and for providing assistance both in the time of peace and in war. Action of the non-aligned countries in the UN makes a pillar on which the defence relying to one's own forces bases itself. The Movement of Non-alignment can by its action significantly influence options and support of the world public, on one hand, and the condemnation of the aggressor on the other. The non-aligned countries can also in forms of multilateral or bilateral arrangements offer all feasible assistance needed by the country at war. Such a cooperation is necessary to develop and a particular activity should be developed to this end.

The Meeting „Security and defence of the non-aligned countries relying to one's own forces” deepened and broadened the perceptions on the international position, security and defence of the non-aligned countries, particularly of the small and under-developed ones. In a wide exchange of opinions invaluable knowledge on different approaches to the problems of security and defence of the non-

aligned countries was gained and common views and also counter-poised positions of their scientists on different matters were expressed and noted. In discussions and deliberations a scientific analysis of factors and characteristics of the defensive power of the non-aligned countries based on the strategy of reliance to one's own forces was made. Also possibilities and possible forms of cooperation between the non-aligned countries as functions of strengthening their security and defence were reviewed and scrutinized. In this context numerous factual propositions were voiced, invaluable for the development of the scientific work and practical political and other activities of the non-aligned countries in their mutual relations and within the framework of the entire international community.

In the submitted reports and in the discussion certain differences in views, even some confrontation of different arguments, were expressed. In the Movement of Non-alignment, based on principles of ideological and political pluralism, such differences, however, at no times were also obstacles impending joint activities in searching for peace-loving solutions that would be acceptable for all on the basis of equality and mutual interests. Such differences in the scientific work also drive towards gaining the more full perceptions on the society in which we live.

In order that the wealth of ideas, opinions, views and suggestions propounded at this scientific Meeting become the possession of all countries and interested scientific workers and students of matters in this domain, and of scientific and other institutions that are researching and studying issues and problems in the domain of security and defence of the non-aligned countries in the modern world, the organizer of the Meeting intends to edit and publish all reports and discourses of the participants to the Meeting in a separate collection printed in the Serbo-Croatian and English languages.

Since the process of preparation and publishing of this collection surely will take a relatively long time, the general military magazine „Vojno delo”, as a publishing organ of one of the Yugoslav institutes that has been one of the organizers of the Meeting, decided to devote an issue of the magazine to the Meeting, i. e. to make a number of reports and discourses submitted at the Meeting accessible to a wide circle of its readers as soon as possible.

Because the space volume of the magazine, i. e. the number of its pages, is understandably limited to a measure, the Editorial Board of the Magazine was forced to reduce in necessary measure the volume of articles — reports and discourses — making each of the reports measure up to one authorial sheaf and the discourses ten pages. Thereat care was taken that the context of the wholeness of topics will not be disturbed and some relevant facts be omitted. How much it has succeeded in doing this will have to be assessed by the authors themselves, although any correction or excuse will be at that time impossible to make. Therefore, we apologize in advance to all authors for eventually inapt abridgement of their texts. Such eventual errors could have been avoided if we sent all texts we intend to publish to authors for an authorization. It would, however, take too much time so that we could not effectuate our basic intent — to reach the readers with these extraordinary interesting contents as soon as possible.

This very speed of reaction makes the sole reason why some otherwise very valuable texts of foreign authors will not be included in this issue of the Magazine. It would take too much time to translate and edit them (this pertains to the reports which were not translated to the Serbo-Croatian until the end of the Meeting). We shall, however, continue to publish the materials from this Meeting also in several next issues of the Magazine.

In this thematic issue of the Magazine, after the opening and closing addresses delivered by the president of the Council of the Meeting, all papers have been enclosed in three thematic blocs: 1) contemporary world and the security of the non-aligned countries. 2) defence of the non-aligned countries relying to one's own forces and mutual cooperation and solidarity, and 3) modern perceptions on the people's war. By such their grouping we have tried to attain certain logical-contents coherency of the thematics and, in spite of its diversity, to achieve a level of its compactness. Whether we have in this succeeded will be judged by the readers themselves.

*De la rencontre scientifique „Le sécurité et la défense
des pays non-alignés s'appuyant sur leurs
propres forces”*

Du 16—19 mai 1988, à Brioni, a été tenue la Rencontre scientifique internationale «La sécurité et la défense des pays non-alignés s'appuyant sur leurs propres forces». Cette Rencontre scientifique a été organisée par cinq instituts yougoslaves, à savoir: Institut de recherches scientifiques «Maršal Tito», de Belgrade; Institut de politique et d'économie internationales, de Belgrade; Centre d'études stratégiques, de Belgrade; Institut pour les pays en développement, de Zagreb; Centre pour l'étude de la coopération avec les pays en développement, de Ljubljana. Aux travaux de la rencontre ont pris part 44 scientifiques de 21 pays non-alignés d'Asie, d'Afrique et d'Amérique Latine, ainsi que 47 scientifiques de Yougoslavie.

La Rencontre a été inaugurée par l'exposé d'introduction de Sergej Krajčher, président du Conseil de la Rencontre scientifique. Radovan Vlačković, membre de la Présidence de la RSFY, a salué les participants par une allocution au nom du pays hôte.

A la rencontre ont été soumis 30 rapports sur différents thèmes du domaine de la vaste problématique que représentent l'indépendance et la protection des valeurs sociales fondamentales des pays non-alignés. Au cours du débat, 81 participants ont pris la parole pour intervenir au sujet des questions soulevées par les rapports.

Les rapports et le débat ont porté sur les problèmes de la sécurité et de la défense des pays non-alignés à l'échelle globale et régionale. Y ont dominé les groupes thématiques suivants: (a) situation des pays non-alignés dans le monde moderne; (b) facteurs déterminants de la sécurité et de la défense des pays non-alignés s'appuyant sur leurs propres forces; (c) modèles optimums de défense des pays non-alignés à la lumière de la phénoménologie de la force dont se trouvent particulièrement visés les pays non-alignés; (d) l'importance et le rôle de la coopération des pays non-alignés dans la promotion de leurs sécurité et défense. En séances, consacrés à l'étude des diverses nombreuses questions englobées par chacun des groupes thématiques, a été un débat large, tolérant, constructif et, par moments, polémique.

Lors de la considération de la situation des pays non-alignés à l'époque moderne ont été indiqués les facteurs qui menacent la sécurité internationale, en général, et plus particulièrement celle

des pays non-alignés. Il a été constaté que l'actuel processus de négociation et d'entente des superpuissances, ainsi que l'accentuation de la tendance à la détente dans les relations internationales, ont une influence positive sur l'amélioration du climat politique et psychologique des relations internationales et de l'opinion publique mondiale et qu'ils ouvrent certaines perspectives du règlement des problèmes à l'échelle régionale et internationale. Sans nullement sous-estimer l'importance de ce qui précède, les participants à la rencontre ont souligné que la situation des pays non-alignés dans le monde moderne n'a pas été essentiellement modifiée, que la situation internationale demeure toujours compliquée, contradictoire et lourde de divers dangers.

La guerre spéciale, «les conflits de petite intensité», ainsi que diverses formes de terrorisme d'Etat et d'interventionnisme militaire constituent les instruments fondamentaux de menace à la sécurité et à l'indépendance des pays non-alignés, mais il a été souligné aussi que l'agression armée ouverte, qui est la forme de manifestation de la force la plus drastique à l'égard des pays non-alignés, n'a pas encore perdu son actualité.

Dans les conditions des problèmes économiques internationaux aigus à l'extrême, la situation économique des pays en développement est toujours plus difficile. Le fonctionnement du système financier, monétaire et commercial mondial, y compris la crise provoquée par les dettes et le protectionnisme, le rôle des sociétés transnationales et des banques sur le marché international, devenant de plus en plus important, représentent une action très défavorable sur la situation des pays non-alignés et sur l'économie mondiale prise dans son ensemble. La révolution scientifique et technologique évolue à grands pas dans les pays évolués et nantis du Nord, englobant pour l'instant un nombre très restreint des pays en développement, sans s'étendre sur l'énorme majorité des pays sous-développés du Sud, où elle n'a pas encore pénétré, ou bien, où elle ne se manifeste que sous forme rudimentaire. Ainsi, au lieu de contribuer à un dépassement rapide du fossé qui sépare les pays en développement du Sud et les pays évolués du Nord, elle ne fait que l'approfondir. C'est pourquoi les questions existentielles de l'humanité, à savoir le développement, l'écologie, la nourriture, la pauvreté, la famine, la maladie, la démographie etc, deviennent de plus en plus pressantes. Les rapports entre les pays du Nord évolué et du Sud sous-développé sont de plus en plus envenimés et deviennent de plus en plus l'une des principales menaces à la paix et

à la sécurité mondiales, alors que, les années durant, le dialogue et les négociations portant sur le règlement de ces problèmes internationaux entre le Nord et le Sud ont été arrêtés. L'interdépendance des pays et des peuples du monde entier devient de plus en plus grande. Pourtant, n'elle n'est pas suivie d'une coopération internationale, particulièrement sous forme multilatérale, qui est la seule voie menant vers la solution efficace aux problèmes globaux de l'humanité. Tous ces problèmes demeurent entièrement en marge des négociations et de l'entente des superpuissances, ce qui témoigne de fait à quel point le processus de détente entamé n'est que dans ses tout premiers jalons. Il devrait englober aussi le domaine économique des relations internationales.

Il a été souligné que c'est justement à l'étape présente que le mouvement de non-alignement devrait s'efforcer avec fermeté et sans retard pour engager les initiatives et les actions qui sont les siennes pour permettre le dépassement des cadres de blocs du renouvellement de la détente et pour lutter à ce que tous les pays soient intégrés au règlement des questions décisives pour la destinée du monde, avant tout au sein des Nations Unies et des autres organismes mondiaux et régionaux.

Le vaste débat sur les facteurs déterminants de la sécurité et de la défense des pays non-alignés s'appuyant sur leurs propres forces a permis de mettre en relief les caractères polyvalents de la sécurité et de la stabilité. Ces derniers présentent des composantes militaire, économique, technologique et idéologique dont l'importance est également grande. L'accent a été mis surtout sur l'étroite corrélation entre le développement et la sécurité, à savoir que sans développement il ne peut y avoir de sécurité. A ce sujet, s'impose le besoin de développer en continuité la conception de sécurité internationale, en général, notamment de celle des pays non-alignés.

Outre les facteurs de menace à la sécurité internationale et à la sécurité des pays non-alignés notoires (division en blocs, rivalité des superpuissances et leurs aspirations hégémonistes, course aux armements, colonialisme sous toutes ses formes etc), les rapports et le débat ont accusé de nombreux facteurs de menace à la sécurité des pays non-alignés dus tant à leur environnement régional et géopolitique, proprement dit, qu'à leur développement intérieur. Tous les participants à la rencontre se sont félicités du fait d'avoir l'occasion de se faire une idée plus complète de la situation et des événements dans certaines régions, à savoir dans le bassin méditerranéen.

né, en Asie de sud et en Asie de sud-est, en Afrique australe et en Amérique centrale, et de pouvoir entendre traiter des problèmes liés à la sécurité et à la défense des pays situés dans ces espaces géopolitiques. Une attention particulière a été consacrée à la prise de connaissance avec les conceptions et les systèmes de défense dans certains pays non-alignés et dans certaines régions du monde.

Il a été constaté avec regret que le mouvement de non-alignement avait connu de sérieux conflits entre certains de ses membres. D'aucuns trouvent que l'image de la sécurité a été modifiée au cours de la décennie écoulée. Les facteurs régionaux sont devenus plus importants que les facteurs globaux, et les menaces qui visent les pays non-alignés semblent prendre source plutôt dans les régions dans lesquelles les pays sont situés que dans les grandes puissances et les blocs.

Parmi les facteurs globaux, régionaux et nationaux qui d'une façon ou d'une autre, sont pertinents pour la défense des pays non-alignés, les plus importants sont certainement ceux qui concernent la force intérieure et la fermeté de l'Etat, la concorde et l'unité des peuples face aux dangers extérieurs, leur disposition et leur fermeté de défendre par tous les moyens leur liberté et leur indépendance. D'une façon unanime, tous les participants ont jugé que l'ensemble de l'histoire de l'après-guerre, les interventions armées et les différentes pressions, mais aussi la grande épopée de la révolution anticoloniale, a permis de voir que même la puissance et la force de très grande envergure n'avait pas pu briser la résistance d'un peuple décidé à défendre ses droits inaliénables.

D'après les participants, la stratégie de guerre populaire, en tant que modèle optimal d'intégration de la défense des petits pays, rend possible l'introduction dans la stratégie de défense de toutes les ressources du pouvoir sociale — économique et technologique, politique et idéologique, jusqu'à la puissance militaire comme étant sa forme fondamentale. Etant telle, la stratégie de la guerre populaire l'emporte sur toutes stratégies agressives car aucun de ces dernières ne peut dépasser les limites que posent les schémas classiques de mesure, de manifestation et d'exercice des rapports de force, réduisant ces derniers, en général, aux rapports des forces militaires. Par contre, la stratégie de la guerre populaire peut compter sur l'ensemble des ressources matérielles et de la force morale du pays et du peuple et d'être un moyen efficace du dissuasion de l'agresseur potentiel. Cette stratégie se fonde sur les

forces propres du pays, mais elle suppose aussi le soutien, l'aide et la coopération à tous points de vue, fournis par les pays amis sur un pied d'égalité et sans concession aucune ni au détriment de sa propre souveraineté de même que le soutien fourni par le mouvement de non-alignement dans son ensemble. Plus cette coopération dans tous les domaines, dans lesquels la stratégie de la guerre populaire puise ses forces, est générale et intensive, plus grands seront les pouvoirs de défense et d'autoprotection de chaque petit pays.

Un débat très intéressant a été mené sur la coopération entre les pays non-alignés comme étant le facteur de leur sécurité et de leur défense. Le débat a été très concret tant par les arguments avancés et les jugements portés sur la situation, que par les propositions servant à promouvoir la coopération. Il a été conclu que les pays non-alignés avaient atteint un important niveau dans leur coopération politique. D'autres formes de la coopération (économique, technologique, scientifique et militaire), marquent, pourtant, de retard par rapport à la coopération politique. La tenue de la Rencontre scientifique «La sécurité et la défense des pays non-alignés s'appuyant sur leurs propres forces» a été jugée comme étant le premier pas franchi dans l'échange de connaissances et d'expériences de scientifiques et de chercheurs des pays non-alignés en vue de renforcement de la sécurité et de la défense de leurs pays.

Il a été souligné que les pays non-alignés disposent de précieuses connaissances et d'expériences devant lesquelles ont dû manifester leur impuissance historique de bien nombreuses doctrines stratégiques fondées sur »le droit de plus fort«. C'est pourquoi la coopération et l'échange d'expérience entre les pays non-alignés sur les aspects, les voies et les moyens de défense nationale s'appuyant sur leurs propres forces sont de toute première importance pour chacun des pays et pour tous ensemble.

Outre les formes de coopération économique, technologique, financière et informatique, ont été évoqué certaines formes concrètes de coopération qui méritent une attention spéciale, à savoir: instauration d'une banque d'informations des pays non-alignés sur certaines questions de défense; fondation d'un institut des pays non-alignés en matière de recherches stratégiques; institution de laboratoires communs pour l'examen de la qualité des équipements; échange d'informations du domaine de la sécurité; action pacifique en vue d'intercession des forces militaires multilatérales en cas de

conflit entre les pays non-alignés, de même que de nombreuses mesures et actions pour promouvoir le développement de la coopération technique, technologique et militaire. Il a été surtout mis en relief la nécessité de rendre plus intense encore la coopération des instituts scientifiques, des centres d'études stratégiques et d'établissements d'enseignement et scientifiques des pays non-alignés qui traitent de la thématique de la défense et de la sécurité, de rendre plus fréquents leurs contacts et leurs échanges en matière d'études, de transfert de connaissances et de technologies.

Les participants à la rencontre conviennent que le non-alignement offre des possibilités exceptionnelles pour le développement de toutes les formes de coopération et d'aide en temps de paix et en temps de guerre. L'activité des pays non-alignés au sein de l'NU constitue l'un des piliers fondamentaux sur lesquels s'érige leur défense avec appui sur leurs propres forces. Par ses activités, le mouvement de non-alignés peut avoir un impact plus décisif pour assurer les options et les soutiens de l'opinion publique mondiale, d'une part, et la condamnation de l'agresseur, de l'autre. Par des arrangements multilatéraux ou bilatéraux, les pays non-alignés peuvent apporter toutes formes d'aide nécessitées par un pays en guerre. Cette coopération doit être développée, et dans cette optique des activités particulières sont possibles et nécessaires à mener.

La tenue de la Rencontre «La sécurité et la défense des pays non-alignés s'appuyant sur leurs propres forces a contribué à approfondir et à élargir les connaissances relatives à la situation internationale, à la sécurité et à la défense des pays non-alignés, spécialement des pays petits et insuffisamment développés. Le vaste échange d'opinions a permis de précieuses connaissances sur les différentes approches de la problématique de la sécurité et de la défense des pays non-alignés, ainsi que de vues communes et d'attitudes différentes des scientifiques présents. Au cours du débat a été faite une analyse scientifique des facteurs et des caractères du pouvoir de défense des pays non-alignés fondée sur la stratégie d'appui sur ses propres forces. De même ont été considérées les possibilités et les formes d'une coopération mutuelle des pays non-alignés en vue de raffermir leur sécurité et leur défense. A ce sujet, ont été évoquées de nombreuses propositions concrètes précieuses pour le développement de la recherche scientifique et des activités politiques et autres pratiques des pays non-alignés dans leurs rapports réciproques et dans la communauté internationale prise dans son ensemble.

Naturellement, les rapports et le débat ont permis de voir aussi de différences de vue, voir des confrontations de différents arguments. Dans le mouvement de non-alignement fondé suivant le principe du pluralisme idéologique et politique, les différences jamais n'ont fait d'obstacles lorsque il s'agissait de mener en commun les activités conduisant aux solutions pacifiques acceptables pour tous sur la base de l'égalité et des intérêts reciproques. En matière de recherche scientifique, ces différences servent de stimulant pour acquérir des connaissances complètes de la société dans laquelle nous vivons.

Dans l'intention de faire à ce que cette richesse d'idées d'opinions et de propositions soumises à cette rencontre scientifique, puisse devenir la propriété de tous les pays, des chercheurs et scientifiques ainsi que des esprits curieux des pays non-alignés, des institutions scientifiques et autres qui dans ces pays font de la recherche scientifique et des études du domaine de la sécurité et de la défense des pays non-alignés, l'organisateur préparera et publiera tous les rapports et toutes les interventions des participants sous forme d'actes en serbocroate et en anglais.

Etant donné que les préparatifs et la publication des actes exigent une période de temps relativement longue, la revue théorique à caractère militaire générale «Vojno delo», organe de l'un des instituts yougoslaves coorganisateurs de la Rencontre, a décidé de publier un numéro thématique consacré à cette Rencontre, c'est-à-dire de rendre accessible à son public une partie de rapports et d'interventions.

Etant donné que le volume de la revue est limité, la Rédaction a été obligé de réduire nécessairement les contributions — les rapports et les interventions —, les rapports étant limités à 16 pages, et les interventions à 10 page, tapés à la machine. Cela faisant, la Rédaction s'est efforcée à ne pas nuire au contexte des groupes thématiques non plus qu'à ne pas laisser tomber certains des faits pertinents. Malheureusement, seuls les auteurs pourront le constater d'une façon méritoire, lorsque ils auront notre revue entre leurs mains, toutes corrections ou excuses venant trop tard. C'est pourquoi nous prions à l'avance tous les auteurs d'excuser toute réduction éventuellement maladroite de leurs textes. Les erreurs de ce genre ne peuvent être évitées que lorsque toutes les contributions que nous avons l'intention de publier ont été préalablement autorisés. Pourtant, cela demanderait un temps prolong, et nous ne serions pas en mesure

de mener à bien notre principale intention, à savoir: informer le plus tôt possible notre publique de contenus dont l'intérêt est si grand.

C'est en effet la seule raison — la vitesse avec laquelle il faut réagir — pour laquelle certaines contributions fort précieuses d'auteurs étrangers ne verront pas le jour sur les pages du présent numéro de la revue. En effet, il aurait fallu trop de temps pour la traduction et les préparatifs en vue de la publication de ces contributions (il s'agit de rapports qui jusqu'à la fin des travaux de la Rencontre n'avaient pas été traduits en serbocroite). Cependant, la publication des contributions à cette Rencontre scientifique sera poursuivie aussi dans quelques numéros prochains de la revue.

Outre l'exposé d'introduction et le discours de clôture du Président de Conseil de la Rencontre scientifique et l'allocution du membre de la Présidence de la RSFY, le présent numéro thématique rapporte trois blocs thématiques 1) Le monde moderne et la sécurité des pays non-alignés, 2) La défense des pays non-alignés, s'appuyant sur leurs propres forces et sur leurs coopération et solidarité réciproques, et 3) Les conceptions modernes de guerre populaire. Par de tels blocs thématiques nous avons voulu maintenir une certaine cohérence logique et de contenu de la thématique et d'atteindre, en dépit de sa diversité, son intégrité satisfaisante. Nos lecteurs jugeront eux-mêmes si nous y avons réussi.

Безопасность и оборона наприсоединившихся стран с опорой на собственные силы

В период с 16 по 19 мая 1988 года на Брионах состоялось международное собрание „Безопасность и оборона неприсоединившихся стран с опорой на собственные силы“. Научное собрание было организовано консорциумом пяти югославских институтов: Институтом по стратегическим исследованиям „Маршал Тито“, г. Белград; Институтом по международной политике и экономике, Белград; Центром по стратегическим исследованиям, Белград; Институтом по развивающимся странам, Загреб, и Центром по исследованию сотрудничества с развивающимися странами, Любляна. На собрании приняли участие 44 работника

науки из 21 неприсоединившейся страны Азии, Африки и Латинской Америки, а также 47 из Югославии.

Собрание открыл и вступительное слово произнес председатель Совета научного собрания Сергей Крайгер. От имени страны хозяина собрание приветствовал Радован Влайкович, член Президиума СФРЮ.

На собрании зачитано 30 докладов по разнообразным темам, относящимся к широкой проблематике обороны независимости и защиты основных общественных достоинств неприсоединившихся стран. В связи с поднятыми в докладах вопросами, в дискуссии принял участие 81 участник собрания.

В докладах и обсуждениях были охвачены глобальные и региональные проблемы безопасности и обороны неприсоединившихся стран. Преобладали следующие тематические области: (а) положение неприсоединившихся стран в современном мире; (б) определители безопасности и обороны неприсоединившихся стран с опорой на собственные силы; (в) оптимальные модели обороны неприсоединившихся стран в свете феноменологии силы, направленной в современном мире в первую очередь против этих стран; и (г) значение и роль сотрудничества между неприсоединившимися странами в совершенствовании их безопасности и обороны. На заседаниях, посвященных рассмотрению многочисленных вопросов, скрещивающихся в каждой из указанных тематических областей, велась широкая, толерантная, конструктивная и подчас полемическая дискуссия.

При рассмотрении положения неприсоединившихся стран в современном мире было указано на факторы угрозы международной безопасности, в частности, неприсоединившимся странам. Было констатировано, что нынешний процесс переговоров и договаривания великих держав, а также тенденций продолжения международной разрядки, положительно влияют на улучшение политической и психологической атмосферы в международных отношениях и в мировой общественности и открывают определенные перспективы для решения региональных и других международных проблем. Нисколько не недооценивая их значение, участниками собрания подчеркнуто, что положение неприсоединившихся стран в современном мире не изменилось существенно и международная обстановка по-прежнему остается сложной, противоречивой и чреватой многочисленными опасностями.

Специальная война, „столкновения низкой интенсивности“, а также и различные формы государственного терроризма и военного интервенционизма являются первоклассным оружием угрозы безопасности и независимости неприсоединившихся стран, но, подчеркивалось, что и открытая вооруженная агрессия, как самая грубая форма проявления силы, все еще не преодолена.

В условиях предельно обостренных международных экономических проблем, все более тяжелым становится экономическое положение развивающихся стран. Функционирование мировых финансовой, валютной и торговой систем, включая кризис долгов и протекционизм и все усиливающуюся роль транснациональных компаний и банков на международном рынке, очень неблагоприятно влияют на положение неприсоединившихся стран и всю мировую экономику. Научно-техническая революция продвигается вперед все увеличивающимися шагами в развитые и богатые страны Севера, причем она пока охватывает только небольшое количество развивающихся стран, а в подавляющее большинство стран неразвитого Юга она еще не прорвалась, или только их соприкоснулась. Поэтому, вместо того, чтобы она способствовала более быстрому преодолению все углубляющейся пропасти, имеющейся между развивающимися странами Юга и развитыми странами Севера, она эту пропасть углубляет. Из-за этого все больше обостряются жизненные вопросы человечества, как: развитие, экология, пища, беднота, голод, болезнь, демографические вопросы и т. п. Отношения между государствами развитого Севера и неразвитого Юга все больше обостряются и становятся одной из главных угроз миру во всем мире и безопасности, а уже много лет подряд диалог и переговоры по решению этих международных проблем между Севером и Югом — прерваны. Взаимозависимость стран и народов всего мира быстро растет. Однако, ее не сопровождает международное сотрудничество, в частности многостороннее, которое является единственным способом решения глобальных проблем человечества. Все эти проблемы остаются полностью в стороне в переговорах великих держав, что свидетельствует о том, что процесс разрядки находится только в начальном стадии. Он должен расшириться и на эту область международных отношений.

На собрании подчеркивалось, что Движение неприсоединения именно в настоящее время должно решительно и своевременно

менно своими инициативами и мероприятиями настаивать над тем, чтобы преодолеть блоковые рамки возобновления разрядки, а также бороться за включение всех стран в рассмотрение вопросов, решающих о судьбах мира, в первую очередь через Организацию Объединенных Наций и другие мировые и региональные организации.

В подробной дискуссии о факторах безопасности и обороны неприсоединившихся стран с опорой на собственные силы подчеркивались многовалентные признаки безопасности и устойчивости. Они обладают одинаково значительными военными, экономическими, технологическими и идеологическими составляющими.

Подчеркивалась связь между развитием и безопасностью, а также, что без развития не может быть безопасности. В связи с тем навязывается необходимость дальнейшего развития концепции международной безопасности, в частности безопасности неприсоединившихся стран.

Кроме уже известных факторов угрозы международной безопасности и безопасности неприсоединившихся стран (разделение на блоки, соперничество великих держав и их гегемонистские стремления, гонки вооружений, колониализм во всех его формах и пр.), в рефератах и дискуссиях указывалось на многочисленные факторы угрозы безопасности неприсоединившихся стран, исходящие как из их регионального и более узкого геополитического окружения, так и из внутреннего развития. Для всех участников собрания особое значение имело то, что им предоставлена возможность хорошо познакомиться с состоянием и событиями в отдельных районах мира, начиная с Средиземноморья, южной и юго-восточной Азии, до южной Африки и Центральной Америки, и в рамках этого узнать о проблемах, связанных с безопасностью и обороной стран, размещающихся в этих геополитических пространствах. Особое внимание привлекло ознакомление с концепциями и системами обороны в отдельных неприсоединившихся странах и районах мира.

С сожалением констатируется, что в рамках движения неприсоединения наблюдаются серьезные столкновения между его членами. По мнению некоторых, картина безопасности за последнее десятилетие изменилась. Региональные факторы стали более важными, чем глобальные, а кажется, что более серьезные угрозы

для неприсоединившихся стран исходят из регионов в которых они находятся, чем от великих держав и блоков.

Среди глобальных, региональных, национальных факторов, являющихся тем или иным способом важными для обороны неприсоединившихся стран, самое большое значение, конечно, имеют внутренняя мощь и устойчивость государства, дружба и единство народов перед внешними опасностями, их готовность и решимость всеми средствами защищать свою свободу и независимость. Участники собрания считают, что вся послевоенная история, с вооруженными вмешательствами и давлениями различных видов, но и с великой эпопеей антиколониальной революции, показала, что ни самой большой силе не удалось сломать сопротивление народа, исполненного решимости защищать свои неотъемлемые права.

Оптимальной моделью интеграции обороны малых стран, по мнению участников собрания, является стратегия народной войны, которая обеспечивает включение в оборонительную стратегию всех ресурсов общественной мощи — начиная с экономической и технологической, через политическую и идеологическую, вплоть до военной мощи, как ее радикальной формы. Как такова стратегия народной войны превосходит любую агрессивную стратегию, ибо ни одна из них не может преодолеть ограничения, навязываемые классической схемой измерения, высказывания и реализации соотношения сил, сводя их преимущественно к соотношению военных сил. Стратегия народной войны, однако, может рассчитывать со всеми материальными ресурсами и моральным духом страны и народа, и благодаря этому действовать как эффективное средство отвлечения потенциального агрессора. Такая стратегия основывается на собственных силах, но подразумевает и всестороннюю поддержку, помощь и сотрудничество дружеских стран на равноправной основе и без любых уступок за счет собственного суверенитета, а также поддержку Движения неприсоединения в целом. Насколько это сотрудничество во всех областях, из которых стратегия народной войны черпает свою мощь, всеобъемлющее и интенсивнее, настолько и оборонительно-защитные силы каждой малой страны умножаются.

Весьма интересная дискуссия состоялась в связи с сотрудничеством неприсоединившихся стран, как фактором их безопасности и обороны. Она была очень конкретной, как по аргумента-

ции и оценке состояния, так и по предложениям по развитию этого сотрудничества. Сделан вывод, что неприсоединившиеся страны достигли значительного уровня политического сотрудничества. Однако, другие виды сотрудничества (экономическое, технологическое, научное и военное), отстают за политическим. Считается, что проведение научного собрания „Безопасность и оборона неприсоединившихся стран с опорой на собственные силы“ является первым шагом в обмене знаний и опыта научных и общественных работников, с целью укрепления безопасности и обороны.

Подчеркивалось, что неприсоединенные страны имеют в распоряжении драгоценные сознания и опыт, перед которыми должны были проявить свое историческое бессилие многие стратегические доктрины, исходящие из „права сильного“. Поэтому, сотрудничество и обмен опытом между неприсоединившимися странами о видах, путях и средствах национальной обороны с опорой на собственные силы имеют первостепенное значение для каждой из них и для всех вместе.

Наряду с экономическим, технологическим, финансовым и информационным сотрудничеством, как конкретные формы сотрудничества, заслуживающие особое внимание, приводятся: восстановление банка информации неприсоединившихся стран о некоторых вопросах обороны, создание института неприсоединившихся стран по стратегическим исследованиям, создание совместной лаборатории для испытания качества оборудования, обмен информацией, связанных с безопасностью, миротворческое посредничество многосторонних военных сил в столкновениях между неприсоединившимися странами, а также многочисленные меры в развитии технико-технологического и военного сотрудничества. Особенно подчеркивалась необходимость дальнейшего укрепления сотрудничества между научными институтами, стратегическими и учебно-научными центрами неприсоединившихся стран, занимающимися вопросами обороны и безопасности, расширение их контактов и обмен научных результатов, знаний и технологий.

Участники собрания согласны, что неприсоединение предоставляет исключительные возможности для развития почти всех форм сотрудничества и оказания помощи в мирное и военное время. Деятельность неприсоединившихся стран в рамках ООН

является одним из фундаментальных столбов, на котором покоится оборона с опорой на собственные силы. Своей деятельностью Движение неприсоединения может оказать решающее влияние на мнение и поддержку мировой общественности, с одной стороны, и осуждение агрессора, с другой. Неприсоединившиеся страны могут в многосторонних и двухсторонних сделках оказать все формы помощи, необходимые стране в войне. Такое сотрудничество необходимо расширять, а для этого и имеются возможности, и нужно проявлять особую активность.

Проведением собрания „Безопасность и оборона неприсоединившихся стран с опорой на собственные силы“ углубились и расширились сознания о международном положении, безопасности и обороне неприсоединившихся, в частности малых и недостаточно развитых стран. В течение всестороннего обмена мнениями приобретены драгоценные знания о различных подходах к проблематике безопасности и обороны неприсоединившихся стран, причем замечены и совместные взгляды и различные позиции их ученых. В дискуссии на собрании проведен научный анализ факторов и признаков оборонной мощи неприсоединившихся стран, основывающихся на стратегии опоры на собственные силы. Также рассматривались возможности и формы взаимного сотрудничества между неприсоединившимися странами в функции укрепления их безопасности и обороны. В связи с этим высказаны многочисленные конкретные предложения, имеющие большое значение для развития научной работы и практической политической и другой деятельности неприсоединившихся стран в их взаимоотношениях и международном содружестве в целом.

В докладах и дискуссиях, естественно, замечались и различия в точках зрения, даже и конфронтация различных аргументов. В Движении неприсоединения, основанном на принципах идеологического и политического плюрализма, различия никогда не являлись препятствиями для совместной деятельности в поиске миролюбивых решений, приемлемых для всех на основе равноправия и взаимных интересов. В научной деятельности они также являются стимулом для приобретения более полных сознаний об обществе в котором мы живем.

Для того, чтобы богатство идей, мышлений и предложений, высказанных на этом собрании, стало собственностью всех стран, заинтересованных работников науки и любознательных людей из неприсоединившихся стран, а также научных и других учреж-

дений, занимающихся в этих странах исследованием и изучением проблематики безопасности и обороны неприсоединившихся стран в современном мире, организатор намерен все доклады и выступления участников собрания собрать, подготовить и объявить в отдельном сборнике на сербскохорватском и английском языках.

Учитывая, что процесс подготовки и издания такого сборника требует относительно много времени, общевойennyй теоретический журнал „Военное дело“, как орган одного из югославских институтов — организаторов, принял решение один свой тематический номер посвятить этому собранию, т.е. как можно скорее предоставить возможность широкому кругу своих читателей познакомиться с частью докладов и дискуссий.

Учитывая, что объем журнала, т.е. количество страниц, все-таки ограничен, Редакция была вынуждена сделать необходимые сокращения рефератов и дискуссий, причем таким образом, что все доклады даются не больше, чем на одном авторском листе, а дискуссии — на 10 страницах. Редакция при этом старалась не нарушать контекст тем, а также не упустить некоторые из важных факторов. Насколько это ей удалось, скажут сами авторы, к сожалению, только после того, как получат наш журнал, а тогда уже будет поздно для любых исправлений. Поэтому, мы заранее извиняемся всем авторам за возможные неловко сделанные сокращения их текстов. Ошибки такого рода можно было бы избежать только в том случае, если бы все тексты до их объявления были авторизованы. Но, это требовало бы много времени, и мы не смогли бы осуществить свою цель — как можно скорее познакомиться читателей с этими исключительно интересными содержаниями.

Именно быстрота реагирования и является единственной причиной того, что некоторые весьма ценные тексты иностранных авторов не публикуются в настоящем номере журнала. На самом деле, прошло бы слишком много времени, пока бы мы перевели их тексты и подготовили для печатания (речь идет о докладах, которые не были переведены на сербскохорватский язык до окончания собрания). Но, мы будем продолжать публиковать материалы с этого собрания в следующих номерах журнала.

В настоящем тематическом номере, кроме вступительного и заключительного слова председателя Совета научного собрания, все тексты разделяются на три тематические группы: 1) современный

мир и безопасность неприсоединившихся стран, 2) оборона неприсоединившихся стран с опорой на собственные силы и взаимное сотрудничество и солидарность, и 3) современные понимания народной войны. Указанной группировкой нам хотелось достичь определенной логическо-содержательной когерентности тематики, и вопреки ее разнообразности добиться определенной целостности. Насколько нам это удалось оценить сами читатели.